

Rob. Lukss

Mīla un maldi

Drama 5 ainās
brīvdabas izrādēm

Izdevis K. Dūnis, Cēsīs - Valmierā.

Personas:

Magonīte,
Ausma,
Maiga,
Magonīte-gars,

} visas var būt viena un ta pati persona, tāpat arī kungu lomas vajadzības gadījumā ir ērti apvienojamas' spējīgāko aktieru rōkās, caur ko personu skaits var sākties pēc iespējamības no 15, palielinoties pat līdz 40 tēlotājiem un statistiem.

Varis.

I. }
II. } vērgi.
III. }

Kungs.

I. }
II. } latvju kareivji.

I. }
II. } Bermondta kareivji.

Vācu virsnieks.

Jānis, saimnieks.

Ansis,
Pēters, }
Kārlis, } puisī.

Likteņsargs.

Vērgi.

Puiši.

Meitas.

Klīstošie gari.

Lauku brīvdabas skatuve.

Ainas:

1. Veļu valstī.
 2. Vērgu laikos.
 3. Bermondtiešu laikā.
 4. Mūsu dienās.
 5. Turpat kur pirmā.
-

I. aina.

Ainas sākumu ziņo dobjs šāviens un tumšo debesi pārāķel raķetes šķēps. Tālumā klusi atskan muzika, motīvs: «Ej saulīte drīz pie dieva.» Ar nākošo pantu dziesmai pievienojas vīru koris, kurš lēni tuvojas. Lēni, smagiem dziesmas takti liktiem soļiem, ārpus skatuvei tuvojas klistošie gari. Rindā cits aiz cita, rokās katram lāpa vai lampade, no kreisās puses viņi dziedot tuvojas uzejai uz skatuves. Maldošos garos atrodas arī Varis, kurš iet rindas priekšgalā, un aiz viņa saimnieks Jānis. Dziesma pārtrūkst, tikai muzika klusi turpina sāktu motīvu. Nācēji apstājas un no viņu krūtīm izlaužas nopūta — «ai... ai...» — šī nopūta tālumā atbalsojas — «ai... ai...»

Varis. Kāda tumsa...

Visi. (Atkārtoti.) Tumsa...

Atbalss. Tumsa.

Varis. Kāda melna nakts.

Visi. Melna nakts...

Atbalss. Nakts...

Varis. Mēs esam apmaldījušies.

Visi. Apmaldījušies. Vai... vai...

Atbalss. Vai... vai...

Varis. Noliekat lāpas. Viens paliks par sargu.

Gaidīsim šeit rīta ausmu. (Lāpas tiek noliktas gar skatuves malu rindā un klistošie pa kāpuēm uziet uz skatuves kur meklē sev vietu un apguļas. Brīdi klusums. Tad no otras (labās) puses ārpusē skatuvei tuvojas cita maldošos garu rindā tā pat lāpām vai lampadām rokās. Šo rindu ved I. latv. kareivis.)

I. latv. kareivis. Uzmanīgi. Klusi... (Pārējie pa rindu atkārtoti dzirdēto pavēli.) Uzmanīgi. Klusi... u. t. t.

I. latv. kareivis. Noliekt lāpas. Tvert ieročus. (Pārējie pa rindu pavēli atkārtoti.) Nost lāpas, rokās ieročus u. t. t. (Visi noliek lāpas un tver pēc apbruņojuma kurš atpoguļo sevi dažādus laikmetus, — ir šautenes un ir veclaiku šķēpi un zobeni.)

I. rindas sargs. Kas nāk, — jūs naidnieki vai draugi? Kāds slepens vārds?

I. latv. kareivis. Tie mūsējie. Vārdu slepeno es zinu. Uzklasi — tas — Magonīte...

I. rindas sargs. Magonīte jā, tas pareizi. Ejat — tur mūsējie jau atdusas uz rīta gaismu gaidot.

I. latv. kareivis. Mēs esam noguruši un nomaldījušies tālā ceļā. Iesim — ir vajadzīga atpūta un miers. Viens paliek sargos. (Visi, izņemot abus sargus, dodas uz skatuvi kur drīz novietojas uz dusu. Sargi pa citu novietošanās laiku katrs savā pusē pastaigājas, tad novietojas katrs savā pusē trepēm un laižas snaudā. Pirms iemīgšanas vēl I. sargs nomurmina Ma—go—nīte... otrs sargs — Daiļ—zel—tenīte... tad aizmieģ. Viss apklust. Tālumā atskan tikko dzirdāma muzika. Motīvs — Ej saultē drīz pie dieva... — Uz skatuves paceļas altaris. Parādas sirmgalvis ar lāpu rokā. Viņam seko divas balti ģērbtas jaunavas. Arī tām rokās lāpas. Gājiens apstājas pie altara uz kuņa sirmgalvis novieto savu lāpu.)

Likteņsargs. Guļat, guļat... Atpūšaties maldu gari. Atdusaties iekams tālāk klīstat savās maldu ēnu gaitās. Jau ilgus gadus — gadusimtenus jūs klīduši. Jūs nievātī, jūs cietēji. Gan asas pātagas un rungas ir jūsu alga bijuši. Gan tēraudasmeņi un svins ir jūsu miesās vātis situši. Atdusaties nu pirms tālāk klīstat un maldaties. Ir tikai maldi jūsu garam lemti bijuši kā senatnē, tā tagad tā nākotnē. Jel mostaties! (Gulētāji satrūkstas un paceļas cits sēdus, oīts uz ceļiem un izbailēs vēro sirmgalvi.) Vai neredzat ka tikai maldi ir jūsu svētums un tikai maldi ir bijuši ko milu saucat jūs un maldi ir, ka sakat savu tautu mīlam un tuvāku un dzimteni. Es jūsu likteņsargs jums rādīšu vēl reizi visu to, kas jūsu maldiem bija iemeslis. Lai redzat jūs savu seno gadu ēnu dejās, cik maz ir īstu varoņu, cik maz ir diža gara cilvēku kas pāri personīgam liktu, savu tautu vai tuvāku. Šurp vedat Magonīti — cietēju no šo te

ļaužu maldū varonības rokām vai isti — glēvuma.
(Pavadones aiziet un atgriežas ar Magonīti vidū.) Nāc, Magonīte, šurp pie gunsкура. Ļauj tevī, redzēt tiem apvienotas vienā visas tās sievietes kas cietušas par savu dziļo mīlu un ticību uz cilvēciski daiļo. Lūk, — viņa! (Magonīti apspīd bāla gaisma, maldū gari cits pēc cita viņu uzskata un ievaidoties nokrit dziļās sāpēs.) Ā! pazināt. Es, Magonīte, tavās rokās nododu šos maldošos. Par viņiem lemt tikai tev vienai. Liec viņiem sapņos skatīt viņu maldū ainas, prasi attaisnojuma un tiesu spried. (Gaisma dziest, likteņsargs attālinas un pazūd. Magonīte izplēš savu šķīdraitu.)

Magonīte. Nākat seno dienu ēnas. Mostaties no aizmirstības dziļām dzelmēm, — kļūstat dzīvas...

(Atskan klusa muzika. Motīvs — Kas tie tādi... un priekšā uz īsu mirkli, aizveras un nepārtrūkotot muzikas motīvam atkal atveras.)

2. aina.

Priekākaram atveroties parādas iesāktas senās bruņinieku pilsbūves aina. Pašreiz atpūtas laiks un ļaudis sasedušies ap ugunskuriem, dzied — Kas tie tādi, kas dziedāja... Ierodas Magonīte ar mazu sainīti rokās, acimredzot viņa atnesusi kādam pārtiku. Viņa meklējoši skatas apkārt neuzdrošinādamās tālāki iet.

Magonīte. Labvakar labie ļaudis. Vai šeit nav redzēts Variis? Jau divas saules viņš strādā te pie jaunbūvējamās pils austrumu mūra. (Ļaudis saņem Magonītes sveicienu.)

I. strādnieks vērgs. Ā, Magonīte! Sveika, sveika mūsu gaišumiņš. Tu atnesi mazu stariņu no citas dzīves — kur saule, kur siltums. (Sauc.) Vari, Vari!

Variis. (Sēdējis viens pie ugunskura domās nogrimis.) Vai mani sauca kāds? Vai tikai sapņoju? Es nedrīkstu atvērt acis, jo tad var izgaist mans sapņu tēls. (Tomēr skatas un ierauga Magonīti.) Magonīte! Vai tiešām tu!

I. vērgs. (Ieraudzījis Vari.) Lūk sēd viņš un neliekas ne dzirdis kad sauc. Pie tevis atnākusi...

Variis. Magonīte atnākusi. Basām kājām, mati divās pinītēs un baltu puķu vainadziņš.

I. vērgs. Tu redzēji un tomēr nenāci?

Variis. Jā, redzēju es viņu aizvērtām acīm. Tik sapnī. Nu redzu īstenībā. Jā, tāda pati, tāda pati.

Magonīte. Vari, cik te ir tumš. Cik baigs viss apkārt man.

Variis. Te akmeņi un sāktie mūri noraugas uz tavu skaistumu.

Magonīte. Man viņi liekas piezīdušies asiņu kā vilkači kas glūn pēc jauniem upuriem. Es atnesu tev azaidu. Še būs. Tu ēd, bet man ir jābēg prom no šejienes.

Varis. Cik viegli panest grūtības, kad esmu skatījis tevi. Nu paliec vēl. Tik īsu brītiņu. Ļauj pieskārties man tavu matu zeltam, pie lūpām pielikt tos.

Magonīte. Bet ātri, — mani bailes māc.

Varis. Ļauj pieskārties man lūpām tavai pieri — tad drošs es gatavs nāvē iet.

Magonīte. Bet ilgi nē. Man šausmas sirdī iezogas, ņem elpu cieti, stindzina man krūtīs sirdi.

Varis. Vēl, vēl... (Skūpst Magonīti. Tai laikā visi ceļas un ķeras pie darba. Magonīte pūlas atbrīvoties no Vara apkampieniem bet nevar. Parādas kungs un ierauga sēdošos.)

Magonīte. Laid Vari! Laid...

Kungs. Pie velna. Kas tad tas. Tak sievietē. Vai nezini ka katrai sievietei tiks noskaitīti desmit koki, kas ieradīsies šeit kavēt ļaudis viņu darbā.

Magonīte. (Abi ar Vari iztrūkušies piecēlušies.) Žēlo mani, kungs, es nezināju.

Kungs. Tad pietiks tev ar vienu šo... (Paceļ spēķi un grib Magonītei sist, bet Varis saņem sitienu viņas vietā.)

Varis. Kungs, meitene nav vainīga, — es sodu uzņemos un labprāt paciešu, tik viņu žēlojat.

Kungs. Ko puis tu uzdrīksties! Tu suns, vai kungam kājā kod. Es mācīšu tev viņu nolāzīt — to mani kurti tevīm parādīs.

Varis. Es lūdzos, kungs, viņas vietā sit mani. Kā suni vari nobeigt un iesviest grāvi lai trūd.

Kungs. Tad viņa saņems desmit, bet tu par prieku sev divdesmit.

Varis. Nē, nē, — man visus trīsdesmit.

Kungs. Labi. Tev visus trīsdesmit. Hej, puisi!
(Pļestaidzas daži vērgi un dziļi klanas.)

II. vērgs. Ko darīt kungs pavēlēs.

Kungs. Šim puisim uzskaitīsāt krietnus trīsdesmit.
Kā visus ādā redz un var saskaitīt. Ja nebūs, sargaties! Bet šito kukainīti pārmācīšu es tūlin.

Magonīte. Žēlojat manu nabaga Vari. Sitat mani.

Kungs. Tev tikai desmit. Tā, nu sāksim Viens...
(Iesit Magonītei ar spleķi.)

Magonīte. Vai!

Varis. (Izraujas strādniekiem, pieskrien pie kunga un salauž viņa rungu).
Nost savas rokas no meitenes. Tā nevainīga.
Te esmu vainīgais un sodat. Bēdz Magonīte prom.

Magonīte. Es nevaru. Man kājās spēku nav.

Varis. (Grib viņa pacelt.) Nāc, es tevi izglābšu.

Kungs. Jūs visus moku kambarī es sasviedīšu, ja tūlin nesatversat to. Vēl paligus!

II. vērgs. Turat, puisi! Nu nepretojies vairs.

III. vērgs. Tā, turat stipri! (Vērgi pieveic Vari un tura to.)

Kungs. Šo sievieti man dodiet šurp. Tiem abiem sajūst manu varu, — par bailēm citiem jums.
Šim puisim moku nāvē mirt! (Atskan vērgu — «vai, vai... Žēlo tos, žēlo...»)

Kungs. Klusat jūs vērgu dvēseles, jeb visus jūs es sadzišu pagrabā kur žurkas jūs lēni sagrauzis. Šim puisim piesiet pie kakla akmeni un nosviest no kraujas dūksnājā.

Varis. Laižat, draugi... Man jāglābj Magonīte.
(Mēģina izrauties.)

II. vērgs. Ciet klusi! Tevis dēļ mūs visus nomocīs. Ja mirt, tad labāk tev vienam.

III. vērgs. Nu protams. Nāc. Atnes akmeni.
(Kāds pasniedz akmeni, kuŗu piesien Varim ap kaklu.)

Varis. Tad Magonīti sargat. Pats nolēkšu, jūs glēvuļi. Magonīt, ardievu. (Nolēc no kraujas. Visi iekliedzas, Magonīte grib izrauties, bet viņu satura.)

I. vērgs. (Visi vērgi pulcējas pie kraujas.) Līdz pusei iegrima!

II. vērgs. Vai! Viņš dziļāk stieg.

III. vērgs. Pagalam. Nogrīma.

Visi. Vai... Vai...

Kungs. Ko kautat! Pie darba stājaties. (Visi kļūsdami izklist.) Pavest šurp to mežoni. (Strādnieki, kuŗi tura Magonīti, pieved to pie kunga, kuŗš viņu brīdi uzlūko.) Cik tomēr viņa glīta. Vai tīri vērts to iekārot un gūt. (Domādams atiet gabaliņu nost.) Hm, kā to izdarīt un vai tūlīt...

I. vērgs. (Piesteidzas pie Magonītes un iespīež viņai rokās īsu dunci.) Še ierocis. Es vairāk palīdzēt tev nevaru. Lai mūsu senču dievi varenie tev laimi nes un pasargā.

Magonīte. Labi, es Vari atriebšu. (Paņem dunci un paslēpj.)

Kungs. Hm. Ko gan kavēties. (Pieiet pie meitenes.) Glīts mežonēns. Laižat viņu un ejat savā darbā. (Vērgi aiziet.) Nu, mežonēn, mans lēmums tāds — ja tūlīn padosies un esi mana milas mīrklim — tev iztrūkstošos sitienus es atlaižu.

Magonīte. Sit mani — es neklausīšu tev.

Kungs. Man spēka pietiks tevi savaldīt. (Satver viņu.)
Nāc!

Magonīte. Bet man spēka pietiks atriebties. (Izrauj dunci un usbrūk kungam, bet tas veikli satver roku ar dunci un tikai viegli ievainojas.)

Kungs. Ai Tādi jūs nelieši! Tu mani nodurt gribēji. Hei, ļaudis, šurp!

I., II. vērgi (piesteidzas). Ko kungs pavēli...

Kungs. Šo mežoni, (Apskata ievainoto roku.) tīri dziļi ķērusi. — Pag' gan.

II. vērgs. Vai pārskrāpēja kungam roku?

Kungs. Ar šito dunci. (Paceļ atņemto dunci.)

III. vērgs. Ar tādu lielu nazi...

Kungs. Šo mežoni es pavēlu jums dzīvu iemūrēt zem manas pils vārtiem. Vai sapratāt.

II. vērgs. Kā nē kungs, — kā tad nē.

Kungs. Tad ātri prom. Kad tikai galva ārpusē, nāc pasaki. Pats gribu atnākt apskatīt.

III. vērgs. Būs izpildīts, kā pavēli. Nāc nu uz mūža cietumu. (Kungs aiziet, vērgi Magonīti pieved pie mūra.)
Kāp nu te iekšā, — būs tīri ērti.

Magonīte. Jūs mani iemūrēsāt? Jūs, mani tautieši? Jau Vari ļāvāt nonāvēt nu mani arī. Labi glēvuļi. Nāks paaudzes pēc jums kas krūti vienprātībā griezīs pret varmākiem. Jums maldīties būs mūža tumsā un gaismas vairs neatrast. Jums lēni, degt kā slapjiem skaliem lākturī un mūžam neizdegt. (Iekāpj mūrī.) Labi, te esmu es.

I. vērgs. Ai, dziesmu, dziesmu. Citādi es kļūšu ārprātīgs.

Vērgi. Jā, dziesmu gan. Lai nedzird ritam asaru pār mūsu vaigiem no nespēka un glēvumā. (Mūrē un dzied — «Kas tie tādi...» Ērīz tikai Magonītes galva redzāma virs mūra. Dziesma apklust bet turpina sanēt klusā muzikā.)

II. vērgs. Sauc kungu, — darbs nu ir izdarīts...

I. vērģs. Magonīt... Jau mirusi. Bet viņas nāve mums jaunu sauli krūtīs degs. Mums maldīties līdz jaunā ausma nāks...

Kungs. Ā, — te nu ir šī varenā. Dod akmeni! Es lieku pēdējo. (Kāds vērģs pasniedz akmeni.) Tā vienmēr es darīšu ar tiem, kas tikai aci pamirkšķinot man iedomāsies neklausīt. (Uzliek akmeni Magonītei uz galvas. Visapkārt mēms klusums, kas jo spilgtāki ļauj dzirdēt skumjo motīvu. Ari kungs brīdi sastingst.) Ko klusat! Kaucat un vaidat, jūs glēvuļi. (Aiziet.)

Vērģi. Vai... vai... vai... (Tālumā atskan kunga ļauni smieklī.)

(Uz acumirkli aizveras priekškars. Izbeidzas «Kas tie tādi...» motīvs un pāriet uz «Kaŗa vīri bēdājas...» pēc kam atveras priekškars.)

3. aina.

Musikā spēlējot «Kaŗa vīri bēdājas...» atveras priekšķars un redzāmi divi ievainoti latvju karēvji. Tie klusi dzied muzikāi līdz.

I. karēvis. Cik garlaicīgi tā gaidīt.

II. karēvis. Es varu jau staigāt. Drīz dosimies prom.

I. karēvis. Tu ej, es palikšos vēl.

II. karēvis. Tev iemesls palikt šeit. Man tāds pat iemesls spiež doties prom. Mani gaida...

I. karēvis. Jā, tevi gaida, — bet man lūk, pašam jāgaida līdz atkal ieraudzīšu viņu. Un tas ir grūti un mocoši, kaut arī viņa dzīvo te pat tuvumā.

II. karēvis. Vai viņa neko vēl nenojauž par tavām jūtām?

I. karēvis. Es jūtu, viņa neatraidīs mani, — man liekas, arī viņa mīl.

II. karēvis. Tu tikai nojaut, tev tikai liekas... Nē, draugs, ir vajadzīga skaidrība — un tās tev nav.

I. karēvis. Tev taisnība, — skaidrības man nav.

II. karēvis. Es varu staigāt. Kad ieradīsies viņa, es atstāšu jūs divātā. Tad sokas valodas.

I. karēvis. Labi, draugs. Es gribu zināt. Ir pārāk mocoši tā gaidīt, gaidīt... Man liekas mans ievainojums nesadzīs nekad, jo sirds ir pārāk pilna mīlas un nevar vairs savu darbu veikt. Bet kā lai viņai to pasaku.

II. karēvis. Met kaktā jūsmonu un sapņus, — tie neder mums. Varbūt tik vērgu laikos bij

citādi. Tad nedrīkstēja pat acis paskatīties mīlotai lai neapvainotu. Tad smiedamies par godu savam iemīlotam nāvē gāja. Tad stipri vīri mūžu nodzīvoja neapprecējušies jo nedrīkstēja bildināt. Mēs, es ceru, tā vairs nedaram.

I. kareivis. Bet grūti tā uzreiz ir iesākt.

II. kareivis. Tad grūti tev būs ar sievu mūžu nodzīvot. Taisni šādi ir tie, kas brīvam cilvēkam un sievietei virs zemes daudz smaga gatavo.

I. kareivis. Es pāri nedarišu tam ko mīlu, tu velti baiļojies.

II. kareivis. Lai būtu tā. Ja nemaldos, nāk mūsu kopēja.

Ausma. Lūk, slimnieki jau tik modri. Ir laiks, ir laiks.

I. kareivis. Jā, tiešām, laiks, ja tāda kopēja kā jūs.

II. kareivis. Tad mirt nav iespējams. Lūk, esmu vesels. Tik viegli lokās ievainotā kāja un es jūtu tādu spēku briedumu, ka esmu gatavs jau tūliņ doties ar to kaujā.

Ausma. Var arī gadīties. Visapkārt atkal paklīdušas vācu sirotāju bandas — bermontieši.

II. kareivis. Tad celšos, iešu!

I. kareivis. Pagaidi. Varbūt es iešu līdz.

Ausma. Jūs ne! Jums jāpaliek. Vēl ievainojums nav pilnam sadzījis.

II. kareivis. Kā tad — viņš pats teica, nekad nesadzīšot vairs.

I. kareivis. Klusi, tu mani apkauno. Ausma domās, ka viņa nemāk dziedināt.

II. kareivis. Nu redzēsim. Es iešu kāju vingrināt. Nav laika sēdēt vairs. (Prom.)

Ausma. Jūs teicāt, ka ievainojums nedzīstot?

I. kareivis. Jā, Ausma, nedzīst. Jūs neesat to ārstējuši vēl.

Ausma. Kā tā. Vēl šodien pārsēju.

I. kareivis. Ai, Ausma. Jūs nesaprotat mani, vai ar saprast negribat.

Ausma. Jūs esat pārāk noslēpumains pret savu kopēju un draugu. Ja jums vēl kāda slimība tad...

I. kareivis. O, Ausma, nē. Šī nedziedinātā vaina ir te — sirdī man. Ta jūsu ievainota, — jums arī jādziedē.

Ausma. Tak reizi tas, ko gaidiju jau sen. Pat sāku šaubīties.

I. kareivis. Tu gaidīji! Mana magonīte, daiļā, mazā magonīte. Nešaubies.

Ausma. Nu vairs ne. Nu zinu tevi esam savu. Nu projām nelaidīšu.

I. kareivis. Mīļā, mazā magonīte. (Skūpstā.) Man roka nesāp vairs. Varbūt tik izlikos lai nebūtu tik drīz jau jāiet, jāšķiras no tevis.

II. kareivis. (Uztraukts iesteidzas.) Nav labi.

I. kareivis. Kas kaiš? Ir labi.

II. kareivis. Es zinu, ka ir tev. To redzu. Jau sen to zināju, tik tu pats vien ne.

Ausma. Kas noticis?

II. kareivis. Tur mežmalītē apmetušies naidnieki. Mums briesmas draud.

Ausma. Vēl līdz mūsu mājai nav nākuši. Pār velti baiļoties.

II. kareivis. Ja mūs šeit atradīs — nošaus, par to es galvoju.

Ausma. Es iešu uzzināt. Es aizsūtīšu kalpa sievu lai apskatās, tad redzēsīm.

I. kareivis. Jā, Ausma — nav lieki būt uzmanīgiem.

Ausma. Tūliņ. (Prom.)

II. kareivis. Šeit palikt ir nedroši. Apgērbies, lai gadījumam esam gatavi. (Abi kārtojās. Pa to laiku ienaidnieku divi izlūki ir piezagušies un kareivjus ieraudzījuši ātri atkal pazūd.)

Ausma. (Uztraukta.) Jūs gatavi! Tas labi. Nākat, izvedišu caur dārza biezokni. Tur tūliņ mežs.

II. kareivis. Es teicu — te ož jau pulvērs pie deguna. Nu ātri prom! (Visi aizsteidzās. Pēc brīža ieronās daži ienaidnieka kareivji un uzmanīgi meklē.)

I. ien. kareivis. Te viņi bij.

Ien. virsnieks. Bet kur ir tagad?

I. ien. kareivis. Jā, kur ir tagad? Es atradišu.

Ien. virsnieks. Klusi — tur nāk. (Ienāk Ausma.)

I. ien. kareivis. Ta tikai sieviete.

Ien. virsnieks. Bet tikama un jauna. Lūdzu neizbīstaties.

Ausma. Ai! Sveši viesi.

Ien. virsnieks. Man izlūki ziņoja, ka jūsu mājās apmetušies mūsu naidnieki.

I. ien. kareivis. Jā, taisni šē pat, pats savām acīm redzēju.

Ausma. Vai nomodā? Un virsnieka kungs jums noticeja?

I. ien. kareivis. Tu pati viņus paslēpi — tik piespiest atzities.

Ien. virsnieks. Tu pārāk straujš. Tā kultureli laudis nedara. Ej, uzgaidi kad tevi saukšu. Es gribu šo sievieti nopratināt.

I. Ien. kareivis. Klausos — leitnanta kungs. (Kareivji aiziekt.)

Ausma. Lūdzu sēstaties un jūtaties kā viesis.

Ien. virsnieks. Ak pateicos. Jūs esat laipna.

Ausma. Kam glaimot.

Ien. virsnieks. O, ne. Bet sveši kareivji šeit tomēr bijuši. Lūk, siksnu aizmirsuši.

Ausma. Jā, redzat, arī pārsienamie ievainojumiem. Tie abi bija ievainoti. Tie jums vairs nevar kaitēt.

Ien. virsnieks. Tie tomēr var man noderēt kā ziņu sniedzēji. Es likšu saķert tos, jo tālu viņi nav gājuši.

Ausma. Es lūdzu jūs. Tie mani brāļi. Tie abi ievainoti un ilgi jau šeit. Viņi paši nezina vairs nekā no kaujām, no savējiem un ienaidnieka.

Ien. virsnieks. Jūs mākat iespaidīgi runāt. Un pati savā skaistumā esat vēl tikamāka man. Vai drikstu roku jums noskūpstīt?

Ausma. Ja viņiem pakal dzīties neliekat.

Ien. virsnieks. Jūs ļoti mīlat savus brāļus?

Ausma. Ļoti!

Ien. virsnieks. Labi — es savu priekšlikumu papildīnu ar vienu skūpstu. Ja to pieņemat, es ievērošu jūsējo.

Ausma. Jā... Es pieņemu...

Ien. virsnieks. Tad dodu savu vārdu jums vairs bēgļus nevajāt un ja to izdarīs bez manas ziņas — solos tūlīņ atlaist brīvā.

Ausma. Jūs lielisks. Pateicos un sniedzu samaksu.
(Tuvojās virsniekam ar nolūku to noskūpstīt, bet pēdejšais viņu attura.)

Ien. virsnieks. Labi, es redzu — jūs savu solījumu pildīt gatavi.

Ausma. Ko solu — vienmēr pildu.

Ien. virsnieks. Es gribu zināt, vai labprātīgi jeb piespiesta.

Ausma. Labprātīgi. Par divām dzīvībām pat esmu gatava sniegt savu vienu. Bet šīs dzīvības man daudzkārt mīlākas.

Ien. virsnieks. Man māsa ir. Kaut būtu varcībā viņa jums līdzīga. Es atceros ka manus matus viņa glāstīja un teicās kļūt liela. Bet tagad tālu ta. Nāciet, es glāstīt gribu jūs matus un atcerēties viņas tikpat zeltainus un mīkstus. Tik sen jau esmu prom no dzimtenes un mājas.
(Virsnieku pārņem maza grūtsirdība.)

Ausma. Labi, draugs. Ar prieku gribu jums māsu aizvietot. (Piesēstās blakus virsniekam, glāsta viņa galvu un skūpata uz pieres.) Vairs neskumstat. Lai izdziest acis sāpju liesma. Gan dzimteni un māsu redzēsāt. (Pa to laiku atgriezies ievainotais I. latvju kareivis un īsu brīdi vērojis šo apmīļošanas ainu, izvelk no maksta šķēpu.)

I. kareivis. Tad tāda, Ausma, tava mīla! Tu kara brūte! Un tavu attēlu es iespiedu sev sirdī, kā magonīti baltu, tik maigu — cēlu.

Ausma. (Abi ar virsnieku satrūkušies pielēc.) Tu atgriezies!

I. kareivis. Jā, atgriezos lai sevi atriebtu. Tu neliete! (Uzbrūk Ausmai un iedur tai krūtīs šķēpu. Virsnieks nespēj to aizkavēt un satver tikai krītošo meiteni.)

Ien. virsnieks. Tu ārprātīgais! Ko izdariji!

I. kareivis. Es atņēmu jums kumosu kuņģis pieder man.

I. ien. kareivis. (Iesteidzas.) Kas noticis? A! Ienaidsnieks. (Satver to pie rokām un turā, virsnieks darbojas ap Ausmu.)

1. ien. virsnieks. Vairs dzīvei neatdot. Vai, nelga, tu arī saproti, ka nonāvēji cēlāko no sievietēm.

1. kareivis. Es nonāvēju tikai kļaidoni.

1. ien. virsnieks. Tev gribētos pie kakla siet akmeni un lemet upē, bet tas nav kaŗavīra cienīgi.

1. kareivis. Es esmu jūsu rīcībā un tikai nāvi sagaidu — lai kādu.

1. ien. kareivis. Vai vest uz štabu nošaušanai.

1. ien. virsnieks. To viņš desmitkārt gan pelnījis, bet lai viņš dzird. Par māsas līdzjūtības glāstu man nelaimīgam, ko tu redzēji, es tur — viņai devu solījumu atlaist šo kaŗavīru brīvā. Laižat lai viņš iet.

1. kareivis. Kā, viņa manis dēļ...

1. ien. virsnieks. Jā, tevis dēļ. Es redzēju šīs meitenes gatavību ziedoties — nekad to nepieņemt, bet atcerējos savu māju, māsu — tai līdzīgu. Mēs sapratāmies pusvārdā. Nu, ej. Tai krūtīs bij liesmojošas jūtas pret tevi, varbūt, arī tevī sirds sīta straujāki un pilna bij no mīlas — bet aklas un nejūtīgas. Tagad nu tukšums tur iemājos un tumsa. Tu maldīsies kā miglas tīts. Ej! Še ierocis. Tu zini, kas tev darāms. (Iedod revolveri.)

1. kareivis. Nē... Nē... Man tukšu sirdi nebūs maldīties. (Iziet, pēc brīža atskan šāviens. 1. ien. kareivis, kurš izgāja reizē ar latvieti, iesteidzās.)

1. ien. kareivis. Viņš nošāvās.

1. ien. virsnieks. Es darītu tāpat.

Priekškars.

4. aina.

Pārnāk no tiruma puīši un meitas ar izkaptim pār pleciem. Jau priekškarām aizdaroties pēc brīža atskan muzika. Motīvs «Brālīts savu istu māsu.» Pārnācēji šo motīvu uztver un darba rikus novietojot izdzied dažus pantus. Vakars. Ļaudis izklīst. Paliek saimnieks Jānis un kalps Ansis.

Jānis. Šodien daudz strādāts. Drīzāk vakariņās un es dodu mieru jums līdz rītam.

Ansis. Pēc darba ir vajadzīgs miers un neviens to nevar dot, kā tikai mēs paši ņemt.

Jānis. Dažreiz to nevar ne dot ne ņemt. Mieram jāiemājo krūtīs. Viņam nenovēršami jānāk kā siltam pavasarim pēc ziemas sala. Un es redzu, tev, Ansi, šāda miera nav.

Ansis. Man mana miera ir pietiekoši daudz, jo vismaz neesmu to par lēcu virumu jaunām meitenēm atdevis, kā tu.

Jānis. Es taisni par tevi to domāju.

Ansis. Tad ļoti rūgti maldies. Man meitene vajadzīga vientulības klaidēšanai un mieram, bet tev vērdzināšanai un nemieram.

Jānis. Būsim atklāti. Runa var iet, kā tu pats saproti, tikai par Maigu.

Ansis. Es saprotu lieliski. Ko tu gribi par viņu teikt? Es klausos.

Jānis. Tu atnāci uz manām mājām daudz vēlāki kā viņa. Tu Maigu nepazīsti.

Ansis. Varbūt. Totiesu, man liekas, viņa mani pazīst labi.

Jānis. Es redzu, ka tu pūlies lai tas tā būtu.

Ansī. Nav jāpūlas, tas sen jau tā ir.

Jānis. Tev jāzin, ka es Maigu gribu precēt.

Ansī. Bet es ceru, ka viņa precēs mani.

Jānis. Nu, — par to tev gan velti domāt.

Ansī. Varbūt nav veltīgāki kā tev.

Jānis. Es gribu redzēt, kam viņa tiks. Es droši eju ar tevi šai sacensībā.

Ansī. Maiga tiks tam, pie kuŗa pati gribēs iet.

Jānis. Nedomāju ka pie plikadīdas.

Ansī. Nepalaid mutei vaļu.

Jānis. Es esmu bagāts, — tev nekā nav.

Ansī. Neaizmirsti — mana bagātība ir spēks, tamdēļ ieteicu savaldīt savu lielumu.

Jānis. Man vēl bez tevis ir arī paklausīgi puīši.
Tik jāpasauc.

Ansī. Tu draudi?

Jānis. Tev nav vajadzīgi mani draudi. Tik izdaru.
(Sauc.) Pēter, Kārli!

Ansī. Vai man gatavoties uz cīņu? Tak ne ar tevi, tu bailīgais zaķi. Ņemt un sapurināt tik tevi tā pa krietnam un pārmetst pāri sētai.
(Sāker Jāni, kuŗš izbīstas un izrāda vāju pretestību.)

Jānis. Puīši! Ātrāki!

Maiga. Kas te ir? Ansi, laid saimnieku vaļā.

Ansī. Vai laist vaļā bez pēriena?

Maiga. Tu esi prātu zaudējis.

Ansī. Nu, labi. Šoreiz lai iet.

Kārli. (Piesteidzas.) Kas ir, saimnieks?

Pēters. (Piesteidzas.) Man likās, ka saimnieks sauktu.

Jānis. Sasiet šo tēviņu! Viņš mani sita. (Pūti nositā.)

Maiga. Ansi, vai tiešām tu siti, kad es nebiju pienākusi?

Ansis. Nē, Maiga, viņš sitiena neizturētu. Tikai sapurināju.

Jānis. Nu ko gaidat!

Ansis. Pamēginat, ja dzīvība nav mīļa. (Pūti nekustas.)

Jānis. Tad tūliņ taisies prom. Tu man neesi vajadzīgs. Tavu algas tiesu izmaksāšu par divām nedēļām uz priekšu. Tūliņ iznesīšu.

Ansis. Jā, labi. Tā tad esmu padzīts?

Jānis. Par nepaklausību savam saimniekam.

Pēters. Mēs ar Kārli vairs neesam vajadzīgi?

Jānis. Pagaidat, kamēr izmaksāju algu. Jūs būsat klāt kā liecinieki.

Ansis. Redzi, Maiga, cik ātri mums atkal jāšķiras.

Maiga. Pats esi vainīgs. Kam nevarēji ar saimnieku sadzīvot.

Ansis. Man liekas, tu ar viņu to gan vari.

Maiga. Jā, es varu. Man viņš nekad nav pāri darījis.

Ansis. Un tu viņu vēl tagad aizstāvi? Tad, varbūt tev tīri tīkami ka būšu no acīm prom.

Maiga. Es palūgšu saimnieku, lai tevi atstāj, — viņš mani klausā. Tikai tad arī tev vajaga izturēties pret viņu godīgāki.

Ansis. Maiga, tu pati nezini, ko gribi darīt. Kam labums būs. Nē, man ir jāiet.

Maiga. Tu iesi?..

Ansis. Varbūt ka tā ir labāki.

Jānis. (Inesis naudu.) Te tava alga. Saskaiti vai ir pareizi.

Kārlis. Jā, — vai ir pareizi, kā varam gulēt iet.

Ansis. (Naudu saskaitījis.) Ir pareizi. Ardievu, Maiga.

Maiga. Uz redzēšanos, Ansi. (Ansis aiziet.)

Pēteris. Nu mēs gan vairs neesam vajadzīgi. Pareizi viss bija.

Jānis. Nu varat iet. (Puiši aiziet.) Maiga, paliec vēl brīdi. Man ar tevi jārunā.

Maiga. Ko saimnieks teiks?

Jānis. Redzi, esmu bagāts. Mājas lielas, bet mana māte — saimniece jau par vecu. Neiet vairs tā kā vajadzētu.

Maiga. Jums jāpieņem jauna saimniecības vedēja.

Jānis. To arī es domāju. Un gribu uzaicināt tevi.

Maiga. Mani?

Jānis. Jā, tevi. Tu tak būsi ar mieru?

Maiga. Nevaru tūlī atbildi dot.

Jānis. Labi, — atbildi dosi rīt.

Maiga. Ar labu nakti.

Jānis. Ar labu nakti, Maiga. Pagaidi vēl. Neej. Tu varbūt mani pareizi nesaproti?

Maiga. Es saprotu. Tai būs jāvada visa jūsu saimniecība, — jāpalīdz jūsu mātei.

Jānis. Vēl vairāk. Maiga, es uzaicināju tevi par saimnieci uz visiem laikiem. Par mana īpašuma līdzzinātāju, par manu sievu. Nāc, Maiga.

Maiga. Nē, saimnieks, — tad jau tūlī varu pateikt — es neiešu.

Jānis. Tu nenāksi! Bet apdomā ko es tev piedāvāju.

Maiga. Uz visu mūžu kļūt tava kalpone.

Jānis. Apdomā, Maiga un nāc.

Maiga. Es negribu iet un neēju domādama. Es neēju sajuzdama, ka nevaru iet. Ka nedrīkstu iet, jo tad laimīgs nebūtu ne tu ne arī es.

Jānis. Kapēc, Maiga. Mums nekā netrūkst. Mēs būsīm bagāti.

Maiga. Mēs būsīm nabagi, jo mums trūks mīlas. Ļoti nabagi ir cilvēki bez mīlas.

Jānis. Es mīlu tevi...

Maiga. Es nemīlu tevi.

Jānis. Tu nemīli mani? Vai ta ubaga dēļ ko tikko padzinu? Zini ka tas notika tevis dēļ.

Maiga. Zinu, un tamdēļ mums mūsu saruna ir jāizbeidz. Ar labu nakti.

Jānis. Ak tā! Es ceru mēs vēl runāsim. Ak tad tā... (Abi aiziet katrs uz savu pusi. Tālumā skan klusa dziesma «Visi mani radi raud...» Uzmanīgi uznāk Ansis. Dziesma beidzas un motīvu turpina muzika.)

Ansis. Maiga... Maiga!

Maiga. Kapēc tu mani sauci?

Ansis. Gribēju atvadīties.

Maiga. Bet tu tak uz mani ļauns.

Ansis. Ak nu, — viss tas ļaunums tā bija krājies un krājies. Reiz viņam bija jālist pāri mēram. Bet visvairāk es jūtu ļaunumu pats pret sevi.

Maiga. Tu jūti ļaunumu pret sevi? Kadēļ?

Ansis. Jā, pret sevi. Par savu nabadzību, par nevarību, — daudz vēl par ko.

Maiga. Un vēl uz ko tu biji ļauns?

Ansis. Uz saimnieku, — par viņa varenību. Viņš var visu, bet es, — neko. Man saistītas rokas un kājas, man mana sirds jāliek sprostos lai nepukst nevietā.

Maiga. Bet uz mani?

Ansis. Uz tevi? Kas var uz tevi dusmoties un par ko? Nē, uz tevi nē. Tikai šovakar — kad tu gribēji lūgt lai mani atstāj vietā. Bet tas jau sen pāri. Maiga, vai man savu sirdi aiznest ieslēgtu, vai nedrīkstu es viņai brīvi dot? Maiga, mana Maiga... (Plevelk viņu un glāsta.) Vai dot viņai brīvi? (Parādas Jānis, kuņģi sākumā grib doties pie Maigas un Anša, bet pārdomā ko un ātri aizsteidzas.)

Maiga. Jā, Ansi, vari dot viņai brīvi.

Ansis. Maiga, mīlā, — nu es varu iet, ļaut nakts vējiem glausties gar seju. Sirds brīva nu.

Maiga. Klusi, — man liekas kāds nāk.

Ansis. Nē, nav neviena. Un nakts ir bezgali tumša lai mūs kāds saredzētu.

Maiga. Man bail...

Ansis. Es esmu ar tevi un mana brīvā laistā sirds. Nebaidies. (Pamazām sāk celties uguns blāzma.)

Maiga. Redzi, aiz klēts kāds sakūris ugunskuru.

Ansis. Maiga, — iesim prom. Tas nav ugunskurs — deg klēts.

Jāņa balss. Ļaudis' ceļaties! Deg!

Maiga. Tu aizdedzināji.

Ansis. Klēti, kuņģi tu guli! Maiga, kā tu vari tā jautāt.

Maiga. Tad zinu, — saimnieks. Bēdz prom. Es paredzu ko ļaunu.

Ansī. Es iešu dzēst uguni.

Maiga. Nē, nē, — tu neej... Ej prom, viņš vainu tev uzgriezīs.

Ansī. Labi, ja tu tā vēlies.

Jānis. (Parādas ar bisi rokās.) Kas par ļaudīm, — stāvat!

Maiga. Steidzies prom, draugs.

Jānis. Kas par ļaudīm, — es prasīju. Stāvat. Es šaušu.

Maiga. Ātrāki! (Ansī dodas prom. Tai brīdī Jānis paceļ bisi un izšauj, bet Ansī aizsēd Maiga un krīt šāviena ķerta. Ansī to neievēro un aizsteidzas, domēdams ka šāviens gājis abiem garām.)

Jānis. (Pienāk un redz pakritušo Maigu.) Maiga! Ta tu... (Pūlas ap viņu. Saskrieu ļaudis.)

Maiga. Es, Jāni...

Jānis. Tu ievainota. Ātrāki, — ārstu! (Ļaudis pulcējas ap Maigu. Dzirdāmi izsaučieni: «Vai... Maiga... Viņa mirst... u. t. t.)

Pēters. Bet kas tad viņu šāva?

Jānis. Es... Domāju... Āk, es neko nedomāju... Jā, domāju dedzinātāju, bet ta bijusi Maiga.

Maiga. Ļaudis... Klēti es aizdedzināju... netišām... atstāju sveci...

Jānis. Maiga, tu melo, tas nav taisnība...

Maiga. Klusi... es visu zinu. Man jāmirst, tev jādzīvo un jāizpērk sava vaina. (Ļaudis pamazām izklist un pie mirušās palick tikai Jānis.) Tu man to... soli...

Jānis. Es zvēru! Maiga... Maiga... (Nōkrīt pie viņas. Skan muzika un dziesma: «Ai jai jā, actiņas», vai cita piemērota un uz brīdī aizveras priekšākars.)

5. aina.

Iepriekšējās ainas motīvs pāriet «Ej saulīte drīz pie dieva», pievienojas arī koris. Klistošie gari novietojušies kā I. ainā. Parādas Magonīte-gars ar divām pavadoņēm lāpu nesējām, no pazemes paceļas altaris.

Magonīte. Mostaties klistošie maldu gari. Jūsu atceres sapņi ir beigušies un priekšā gaŗa maldu nakts. (Visi maldošies gari mostas.)

I. kareivis. Magonīte, — palidzi, žēlo mūs...

Visi. Žēlo... žēlo...

Magonīte. Jums priekšā gaŗa maldu nakts. Celaties, ejat...

Varis. Magonīte, — neatdod manus brāļus atkal tumsas un naida varai.

Vara gari. Neatdod, neatdod...

Magonīte. Es maz jūtu vainas pie jūsu maldiem. Es jūsu apziņā neesmu tvērusi rupjas varas roku. Tik gribēju jūs redzēt cēlus, lielus — jūs kritāt maldos.

Jānis. Magonīte, piedod mums...

Jāņa garu pulks. Piedod mums, piedod...

Magonīte. Es jums esmu piedevusi jau vēl virszemes dzīvē. Ne mans naidis ir tas, kas liek jums tagad kļīst maldu gaitās. Tas jūsu pašu nemiers un izmisums par kļūmiem soļiem virszemē.

I. kareivis. Vai tiešām kvēlošais nemiers nekad neizgaisīs...

Varis. Magonīt, — vai tiešām mūsu maldu klejai nebūs gala...

Jānis. Likteņsargs ir nodevis mūs tavās rokās. Tu tiesu spriedīsi.

Visi. Saudzē mūs...

Magonīte. Es nenāku jums sevi atriekt. Es nāku taisnu tiesu spriest.

Visi. (Klusi.) Žēlo, žēlo mūs...

Magonīte. Mans lēmums, kurš paliks mūžam negrozāms, ir šāds: — ejat tālāk savās gaitās, ejat cilvēkos ne vairs kā maldu gari, bet dzīvi cilvēki no tagadnes. Es likteņsargam izlūgusi esmu jums vienu jaunu mūžu virszemē. Jūs atradīsit savu, dzimteni, kas varbūt ziedoties jūs aicinās. Jūs atradīsit Magonītes, kas gatavas būs atkal ziedoties. Jūs atradīsit, varbūt, savu tautu, kas sauc jūs kalpot tai, — tad savaldīt jums jāzin savas patmīlības, greizsirdības un naida, un pārsteidzības jūtas. Kas uzdevumu veicis nāks atpakaļ, — būs brīvs no maldiem un nemiera. Būs bijis cilvēks starp cilvēkiem, — ar tiesībām uz mūžu nemirstību citu sirdīs... Nu ejat. Drīz ausis rīts...

Visi. Ejam... ejam... (Visi ceļas, kārtojas rindās un iet no skatuves, kur paņem savas lāpas. Tad rindas krustojas un pazūd tālēs. Muzika izpilda kādu skumju motīvu. Magonīte mēmi norauģas aizejoģos, tad ar savām pavadoģēm pazūd dziestoģajģ gaismģ.)

Priekģkars.